

Tilinpäätös

1.1–31.12.2016

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa

Sisältö

- 3 Toimintaympäristön ja S-ryhmän kehitys
- 4 Eepee ja sen eri toimialojen kehitys
- 5 Investoinnit
 - Rahoitus
- 6 Eepeen henkilöstö
 - Yhteiskuntavastuuraportointi ja riskien arviointi
- 7 Tilikauden 2016 näkymät
 - Hallituksen ehdotus ylijäämän käyttämisestä
- 8 Tuloslaskelma, konserni
 - Tase, konserni
- 9 Rahoituslaskelma, konserni
- 10 Tuloslaskelma, emo-osuuskunta
 - Tase, emo-osuuskunta
- 11 Rahoituslaskelma, emo-osuuskunta
- 12 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot
- 14 Tilinpäätöksen liitetiedot
- 24 Eepee-konsernin keskeisiä tunnuslukuja
- 25 Tilinpäätöksen allekirjoitukset
- 26 Tilintarkastuskertomus

Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2016

1. TOIMINTAYMPÄRISTÖN JA S-RYHMÄN KEHITYS

Kaupan yleinen toimintaympäristön kehitys

Vuonna 2016 talouden kehitys oli ennakoitua parempaa ja Suomen talous palasi monen vuoden jälkeen kasvu-uralle. Kasvu perustui kotimaiseen kysyntään, erityisesti yksityisen kulutuksen kasvuun, ja rakennusalan investointeihin. Vienti kuitenkin jäi maailman kaupan kasvua hitaammaksi. Kulutuksen kasvua tukivat mm. kotitalouksien reaalitulosten kasvu, ennakoitua parempi työllisyyskehitys ja kuluttajien luottamuksen vahvistuminen omaan talouteen ja Suomen kehitykseen. Myös vähittäiskauppa kääntyi viime vuonna lievään kasvuun. Vuoden 2016 alussa vapautuneita aukioloja hyödynnettiin erityisesti päivittäistavara- ja tavaratalokaupassa ja ne onnistuivat kasvattamaan hieman liikevaihtoaan hintakilpailusta huolimatta.

S-ryhmän kehitys 1.1.–31.12.2016

S-ryhmän muodostavat osuuskaupat ja SOK tytäryhtiöineen. S-ryhmän veroton vähittäismyynti vuonna 2016 oli 11 020 miljoonaa euroa, jossa on kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 2,0 prosenttia.

S-ryhmän veroton vähittäismyynti liiketoiminta-alueittain

	Milj. €	+/- % ed.v.
Prisma*	3 451	+3,5
S-market	3 322	+4,9
Sale ja Alepa	978	+0,7
Muu marketkauppa	5	+2,2
Marketkauppa yhteensä*	7 755	+3,7
Rautakauppa	197	+4,0
Liikennemyymälä- ja polttonestekauppa	1 543	-4,1
Tavaratalo- ja erikoisliikekauppa	300	+1,7
Matkailu- ja ravitsemiskauppa*	793	-1,1
Auto- ja autotarvikekauppa	339	+9,8
Maatalouskauppa	76	-28,9
Muut	15	+2,4
S-ryhmä yhteensä*	11 020	+2,0

*Sisältää lähialueiden (Baltia ja Pietari) vähittäismyynnin.

S-ryhmässä oli joulukuun lopussa 1 633 toimipaikkaa, kun niitä oli 1 632 edellisen vuoden vastaavana ajankohdana.

Alueosuuskauppojen lukumäärä oli vuoden 2016 lopussa 20 ja paikallisosuuskauppojen seitsemän.

Bonusjärjestelmään kuuluviin osuuskauppoihin liittyi vuoden 2016 aikana 97 028 uutta jäsentä. Asiakasomistajien kokonaisjäsenmäärä oli vuoden lopussa 2 292 039. Bonusta asiakasomistajille maksettiin yhteensä 353 miljoonaa euroa.

S-ryhmän investoinnit olivat 511 miljoonaa euroa, kun ne vuotta aikaisemmin olivat 558 miljoonaa euroa.

S-ryhmän yhteenlaskettu konsolidoimaton tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 292 miljoonaa euroa voitollinen, kun tulos edellisenä vuonna oli 299 miljoonaa euroa. Osuuskauppojen yhteenlaskettu tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 269 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna oli 289 miljoonaa euroa. SOK-yhtymän tulos ennen veroja (IFRS) oli 23 miljoonaa euroa voitollinen, kun se edellisenä vuonna oli 9 miljoonaa euroa.

2. EEPEEN JA SEN ERI TOIMIALOJEN KEHITYS

Eepeen myynnin kehitys

Eepeen kokonaisymyynti vuonna 2016 oli 535,8 miljoonaa euroa. Kokonaisymyynti nousi 2,0 miljoonaa euroa eli 0,4 % edellisvuodesta.

Asiakasomistajuustunnusluvut

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan asiakasomistajia oli vuoden 2016 lopussa 83 794. Määrä lisääntyi vuoden aikana yli neljällä tuhannella henkilöllä. Talouspeittomme toimialueellamme nousi yli 72 prosenttiin. Bonusmyynti asiakasomistajille oli 345,2 miljoonaa euroa.

Eepeen palkitsi asiakasomistajansa keskimäärin 204 eurolla per asiakasomistajatalous. Asiakasomistajat kerjyttivät itselleen Bonusta 14,9 miljoonaa euroa ja maksetapaetua 0,2 miljoonaa euroa. Lisäksi heille maksettiin osuuspääoman korkoa 1,5 miljoonaa euroa.

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupalla on vain yksi osuuslaji. Osuuksiin ei liity erityisehtoja.

Osuudet jakautuivat osuuslajeittain seuraavasti:

	2016	2015
Osuudet/	83 794 kpl	79 501 kpl
Osuuspääoma	7 426 431,96	7 426 431,96 €

Osuuspääoma koostuu jäsenten maksamista osuuspääomaan kirjattujen osuusmaksujen yhteenlasketusta määrästä. Vuoden 2015 alusta alkaen jäseneksi liittyneiden osuusmaksut on kirjattu sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sisältyvään osuusmaksurahastoon. Tilikauden aikana on palautettu osuusmaksun sääntöjen mukaisesti eronneille tai erotetuille jäsenille heidän maksamansa osuusmaksut välittömästi. Palautettujen osuusmaksujen lukumäärä oli 1468 kpl ja osuus kaikista osuuksista 1,8 prosenttia tilikauden lopun osuuksien määrästä. Palautettuja osuusmaksuja vastaavat osuudet on mitätöity. Osuudesta maksettu vastike vastaa jäsenen eroamishetkellä kertynyttä osuusmaksua, joka täyteen maksaneilla jäsenillä on 100 euroa. Palautettujen osuusmaksujen yhteismäärä oli -126 647,46 euroa.

Markettau

Markettau myynti oli 332,2 miljoonaa euroa, joka on 13,7 miljoonaa euroa eli 4,3 prosenttia edellisvuotta enemmän. Päivittäistavara-kaupassa kasvu oli 3,9 % ja käyttötavara-kaupassa 8,6 %. Eepeen arvioi markkinaosuutensa sekä päivittäis- että käyttötavara-kaupassa vahvistuneen kuluneen vuoden aikana. Asiakkaat ottivat helmikuun alussa laajentuneet myymälöiden aukioloajat hyvin vastaan. Eepeen kaupoissa kävi kuluneen vuoden aikana yli 13,8 miljoonaa asiakasta, missä on kasvua edelliseen vuoteen verrattuna reilu miljoona.

Eepeen markettau verkostossa oli vuoden 2016 lopussa 1 Prisma, 27 S-marketia, 8 Salea ja 1 Emotion.

Liikennemyymäläkauppa

Liikennemyymälöiden myynti oli 75,2 miljoonaa euroa, joka on 7,5 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Suurimpia syitä toimialan myynnin laskuun olivat vapautuneiden aukioloaikojen vaikutus ABC Marketien myyntiin sekä polttonesteiden hintataso. Liikennepolttonesteissä valtakunnallinen kokonaisvolyyymi kasvoi hieman edellisvuodesta. Bensiinin kysyntä laski 1,6 %, kun taas dieselin kysyntä kasvoi 3,5 %. Toimialalla vastattiin kuluneen vuoden aikana toimintaympäristömuutoksiin uusilla Lähi-ABC-aseilla, joiden palvelut ja aukioloajat on räätälöity paikkakunta-kohtaisen kysynnän mukaan. Uusia Lähi-ABC-asemia on Eepeen verkostossa kuusi kappaletta, ABC-liikennemyymälöinä jatkaa neljä yksikköä.

Eepeen liikennemyymälä- ja polttonestekaupan verkostossa oli vuoden 2016 lopussa 4 ABC-liikennemyymälää, 6 Lähi-ABC-asemaa, 20 ABC-automaattiasemaa ja kolme ABC Car Wash -pesuysikköä.

Matkailu- ja ravitsemiskauppa

Matkailu- ja ravitsemiskaupan myynti oli 23,6 miljoonaa euroa, jossa on kasvua edelliseen vuoteen 5,0 prosenttia. Majoitusmyynti kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 16,2 prosenttia, ja ravintolakaupan myynti kasvoi 0,6 prosenttia. Erityisesti majoitusmyynnin kasvua vauhditti Seinäjoen tapahtumien superkesä, joka ylitti odotukset. Eepeen hotellien käyttöaste oli heinäkuussa koko maan Sokos Hotellien paras.

Eepeen matkailu- ja ravitsemiskaupan verkostoon kuuluivat vuoden 2016 lopussa hotellit Original Sokos Hotel Lakeus ja Original Sokos Hotel Vaakuna sekä yhdeksän ravintolaa.

Maatalous- ja rautakauppa

Maatalous-rautakaupan myynti oli 94,0 miljoonaa euroa, jossa on laskua edelliseen vuoteen verrattuna 5,6 prosenttia. Kulunut vuosi oli toimialalle erittäin haasteellinen, markkinat supistuivat ja hinnat laskivat. Erityisesti työkone- ja viljakauppa kävi aiempaa heikommin. Positiivista kehitystä nähtiin keväällä puutarhakaupassa lämpimän toukokuun ansiosta. Asiakkaat ovat ottaneet hyvin vastaan myös toukokuussa käynnistyneen öljymyynnin verkkopalvelun. Marraskuun alussa Eepeen maatalous-, vilja-, rauta- ja puutarhakauppa yhtiöitettiin uudeksi tytäryhtiöksi, Eepeen Agri Oy:ksi.

Eepeen maatalous-rautakaupan verkostoon kuuluivat vuoden 2016 lopussa neljä S-Rautaa ja kahdeksan Agri-myymlää. Lisäksi toimialaan kuuluu kymmenen Multasormi-puutarhamyymälää.

Autokauppa

Autokaupan myynti oli 9,2 miljoonaa euroa ja laski 10,6 prosenttia edellisvuodesta. Keväällä aloitettu katsastustoiminta on otettu hyvin vastaan, ja jälkimarkkinoinnissa tapahtui pientä kasvua. Uusien autojen kaupassa näkyi vaimeutena suurempien mallistopäivitysten puuttumisen.

Konsernirakenne ja sen muutokset

Eepeen-konsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen on tilinpäätöksessä yhdistetty emo-osuuskunta Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa ja tytäryhtiöt Eepeen-Kiinteistöt Oy (100 prosenttia) sekä Eepeen Agri Oy (100 prosenttia).

Osuuskaupan ja sen tytäryhtiöiden tilikautena on kalenterivuosi.

Eepeen-Kiinteistöt Oy on Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan kokonaisuudessaan omistama tytäryhtiö, joka aloitti varsinaisen liiketoimintansa 1.11.2009. Yhtiön toimialana on Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan liiketoimintaa palveleva investointitoiminta. Eepeen-Kiinteistöt Oy:n taseessa 31.12.2016 osakepääoma on 0,1 miljoonaa euroa ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto on 83,4 miljoonaa euroa (edellisenä vuonna 83,4 miljoonaa euroa).

Eepeen Agri Oy on Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan kokonaisuudessaan omistama tytäryhtiö, joka aloitti varsinaisen liiketoimintansa 1.11.2016. Yhtiön toimialana on maatalous-, vilja-, rauta- ja puutarhakauppa. Yhtiön siirrettiin liiketoimintasiirrolla Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan maatalous-rautakaupan toimialan liiketoiminta. Eepeen Agri Oy:n taseessa 31.12.2016 osakepääoma on 0,1 miljoonaa euroa ja sijoitetun oman pääoman rahasto on 14,96 miljoonaa euroa.

Tuloskehitys vuonna 2016

EEPEE-KONSERNIN LIIKEVAIHTO JA TULOS

Eepeen-konsernin liikevaihto oli 438,7 miljoonaa euroa, mikä oli 1,5 miljoonaa euroa edellistä vuotta enemmän. Liiketoiminnan kiinteät kulut (73,6 miljoonaa euroa) olivat liikevaihdosta laskettuina 16,8 prosenttia (edellisvuonna 72,0 miljoonaa euroa ja 16,5 prosenttia). Suunnitelmapoistot ja nettoraahoituskulut ilman arvonalennuksia, yhteenlaskettuina 9,88 miljoonaa euroa, olivat edellisvuotta 0,19 miljoonaa euroa pienemmät. Arvonalennuksia käyttömäisyydestä ei kirjattu kuluneella tilikaudella (edellisvuonna maa-alueesta kirjattiin 0,6 miljoonaa euroa).

Liiketoiminnan tulos ennen veroja nousi 10,5 miljoonaa euroon (2,4 prosenttia liikevaihdosta) sen oltua edellisvuonna 9,5 miljoonaa euroa (2,2 prosenttia). Välittömät verot 2,0 miljoonaa euroa on laskettu suoriteperusteisesti emo-osuuskaupan ja tytäryhtiön tilikauden tuloksista. Konsernituloslaskelmassa tilikauden ylijäämä verojen jälkeen oli 8,5 miljoonaa euroa.

Kun tilinpäätöstä tarkastellaan tunnuslukujen avulla, tulosta voidaan pitää tyydyttävänä. Liiketoiminnan tulos oli 2,4 prosenttia liikevaihdosta. Oman pääoman tuotto oli 6,8 prosenttia (edellisenä vuonna 6,5 prosenttia) ja sijoitetun pääoman tuotto 7,1 prosenttia (6,4 prosenttia).

TOIMIALOJEN LIIKEVAIHTO JA LIIKETULOS

Alla olevassa taulukossa esitetyt toimialojen liiketulokset on laskettu Eepeen-konsernin sisäisillä palveluveloituksilla sekä tytäryhtiön, Eepeen-Kiinteistöt Oy:n, veloitamilla liiketilöiden hoito- ja pääomavuokrilla. Lakisääteiset henkilösivukulut on kohdistettu toimialoille kiinteällä prosentilla.

Eepeen maatalous- ja rautakaupan toimialan liiketoiminta siirtyi 1.11. alkaen Eepeen Agri Oy:lle, joten taulukossa ovat mukana toimialan vertailukelpoiset luvut 31.10.2016 saakka ja sen jälkeen Eepeen Agri Oy:n luvut ajalta 1.11.–31.12.2016.

	Liikevaihto 2016 (M€)	Osuus liike- vaihdosta (%)	Liike- vaihdon muutos (ind. edv.)	Liiketulos (M€)	Muutos edv. (M€)
Markettau	272,6	62,3	104,3	12,0	1,8
Liikennemyymäläkauppa	60,3	13,8	92,5	0,4	-0,4
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	20,0	4,6	104,7	1,2	0,7
Maatalous- ja rautakauppa	77,3	17,7	94,1	-2,8	-1,5
Autokauppa	7,6	1,7	89,0	-0,2	-0,1

3. INVESTOINNIT

Konsernin käyttömäisyyden investoinnit olivat tilikaudella 6,8 miljoonaa euroa (edellisenä vuonna 6,3 miljoonaa euroa).

Eepeen vuoden 2016 suurin investointi oli marraskuussa valmistunut Seinäjoen S-market Kivistön laajennus- ja uudistustyö. Ess Autotalon tontille Hyllykalliolle rakennettiin loppuvuodesta uusi ABC-CarWash-pesukatu, jonka yhteyteen avataan pieniä korjauspalveluita tarjoava ABC-Fixaus. Kiinteistöihin ja kalustoihin investoitiin yhteensä 4,8 miljoonaa euroa, maatalous-rautakaupan toimialan kassa- ja tietojärjestelmään 0,3 miljoonaa sekä osakkeisiin ja osuuksiin yhteensä 1,7 miljoonaa euroa. Lisäksi tehtiin monia pienempiä perusparannuksia ja kalustohan- kintoja.

4. RAHOITUS

Eepeen-konsernin rahoitusasema ja maksuvalmius ovat olleet hyvät koko vuoden 2016 ajan. Lainat rahoituslaitoksilta olivat tilinpäätöksessä 27,9 miljoonaa euroa (edellisvuonna 39,2 miljoonaa euroa). Eepeen on suojannut korkoriskejään pitkäaikaisilla koronvaihtosopimuksilla, joiden käyvät arvot on ilmoitettu liitetiedoissa.

Likvidit rahavarat olivat tilinpäätöksessä 4,2 miljoonaa euroa (edellisvuonna 4,8 miljoonaa euroa). Liikevaihtoon suhteutettuna nettovelkojen määrä oli 12,1 prosenttia liikevaihdosta (edellisvuonna 14,8 prosenttia). Gearing-tunnusluku oli 18,5 prosenttia, kun se edellisvuonna oli 28,6 prosenttia (= korolliset nettovelat / oma pääoma %).

Nettorahoituskulut ovat pienentyneet edellisvuodesta 72 968 euroa ja olivat 57 842 euroa.

Omavaraisuusaste oli 65,0 prosenttia, kun se oli edellisvuonna 60,0 prosenttia.

5. EEPEEN HENKILÖSTÖ

Eepeen henkilöstön määrä

Vuoden vaihtuessa eepeeläisten lukumäärä oli 1 251 henkilöä, missä on vähennystä edellisvuoteen 82 henkilöä. Vähennys johtuu pääasiassa tarvittaessa töihin kutsuttavien ja työsuhteisten laskentatapamuutoksesta. Henkilöstön lukumäärät ja osuudet prosentteina on esitetty alla olevassa taulukossa toimialoittain tilanteesta 31.12.2016.

	Lukumäärä	% kaikista	Muutos kpl
Marketkauppa	698	55,1	-36
Liikennemyymälä- ja polttonestekauppa	210	17,7	-11
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	211	16,7	-11
Maatalous- ja rautakauppa	85	7,2	-11
Auto- ja autotarvikekauppa	20	1,3	+2
Muut yhteensä	27	2,0	0
Kaikki yhteensä	1251	100 %	-82

Työsuhteet ja sukupuolijakauma

Henkilöstöstä naisia oli 75 prosenttia (1 096) ja miehiä 25 prosenttia (297). Kokonaismäärästä vakituksessa työsuhteissa oli 1 064 henkilöä (75 prosenttia). Vakituksista työsuhteista kokoaikaisia oli 31 prosenttia.

Vuonna 2016 kesä- ja sesonkikausina Eepe työllisti 600 kausityöntekijää sekä 236 kesäharjoittelijaa.

Maksetut palkat

Eepe-konsernin suoriteperusteiset palkat vuonna 2016 olivat 32,7 miljoonaa euroa (vuonna 2015 31,3 miljoonaa euroa ja vuonna 2014 31,3 miljoonaa euroa).

6. YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINTI JA RISKIEN ARVIOINTI

Vastuullisuusraportointi

Eepeen vastuullisuustiedot vuodelta 2016 sisältyvät S-ryhmän loppukevällä 2016 julkaistavaan vastuullisuusraporttiin (www.vuosikatsaus.s-ryhma.fi). Raportissa käsitellään S-ryhmän sosiaalista, taloudellista ja ympäristövastuuta.

Riskiä arviointi ja hallintakeinot

Eepeessä nähdään turvallisuuteen ja liiketoiminnan jatkuvuuteen liittyvien asioiden jatkuva arviointi tärkeänä kilpailutekijänä. Riskien arviointi on hallituksen valvonnassa integroitu osaksi päätöksentekojärjestelmää ja johtamisprosessia. Eepeen uudessa, vuoteen 2019 ulottuvassa strategiassa on kartoitettu laajasti liiketoimintaa uhkaavia riskejä. Strategiajaksolla ei ole tunnistettu merkittäviä liiketoimintaa uhkaavia tekijöitä. Keskeiset taloudellista asemaa kuvaavat vuoden 2016 tunnusluvut on esitetty tunnuslukutaulukossa tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Eepeen liiketoimintaan ja omaisuuteen kohdistuvia riskejä vastaan on suojauduttu vakuutuksin. Eepe-konsernin vakuutusturva käsittää lakisääteiset henkilövakuutukset, käyttö- ja vaihto-omaisuuden vakuutukset sekä liiketoiminnan vastuuvakuutukset. Riskejä pyritään tunnistamaan ja ennaltaehkäisemään mm. vakuutusyhtiön tekemillä auditoinneilla, erilaisten riskikartoitusmenetelmien avulla, tarkalla raportoinnilla ja toiminnan jatkuvalla kehittämisellä.

Eepe-konsernin kiinteistöliiketoiminnan riskit ovat suoraan riippuvaisia Eepeen liiketoiminnan menestyksestä ja siihen liittyvistä riskeistä. Konsernilla on maalueiden hankintaan liittyviä osto- ja rakentamisvelvoitteita, joiden vaikutus tulokseen ja taloudelliseen asemaan on kuitenkin vähäinen.

Voimassaolevien säännösten mukaisesta rakennuttajalle kuuluvasta velvoitteesta hoitaa turvallisuuteen ja työmaiden valvontaan liittyvä riskien arviointi sekä turvallisuutta parantavien toimenpiteiden toteuttamisesta vastaa Eepeen nimeämä valvoja. Hän toimii rakennusvalvonnan tarkoitettuna työturvallisuudesta vastaavana henkilönä Eepeen rakennuskohteissa.

Ympäristöriskit

Eepe ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon ympäristöriskiä ja ympäristönsuojelun näkökulmat. Ympäristö vastuullinen toiminta parantaa Eepeen asiakkaiden palvelua ja liiketoiminnan kustannustehokkuutta.

Toimialojen ympäristöohjeistuksessa lähtökohtana on, että ympäristöasiat ovat osa liiketoimintaorganisaation, Eepeen henkilöstön, jokapäiväistä toimintaa ja kehitystyötä. S-ryhmän liiketoiminnan ketjuohjausten riskien arvioinnin ohjeistus painottuu Eepeessä toimialoittain eri asioihin. Esimerkkeinä voidaan todeta polttonestekaupan ja rauta-maataloustarvikekaupan vaarallisten aineiden säilytyksestä sekä myyntilaitteista annettu erityisohjeistus. Toisaalta tietoturvallisuuteen liittyvä ohjeistus sekä asiakkaiden ja henkilöstön henkilöturvallisuuteen liittyvä ohjeistus koskevat kaikkia toimialoja.

Uusien yksiköiden investointisuunnittelussa ympäristöasiat otetaan kattavasti huomioon. Osana toimipaikaverkoston kehittämistä Eepe on investoinut merkittävästi viime vuosina erityisesti omistamiensa liikekiinteistöjen energian säästöön ja säätötekniikkaan. Jätteiden käsittelyssä ja lajittelussa käytetään kehittyntä tekniikkaa.

7. TILIKAUDEN 2017 NÄKYMÄT

Merkkejä taloustilanteen parantumisesta on alkanut näkyä ja Suomi on pääsemässä kasvu-uralle. Kirittävää kuitenkin riittää ja lähivuosien kasvun odotetaan jäävän aiempia noususuhdanteita selvästi vaimeammaksi. Viennin odotetaan lähtevän maltilliseen kasvuun Suomen vientimaiden kysynnän elpymässä. Maailman talouteen liittyy kuitenkin poliittisia ja taloudellisia epävarmuuksia, jotka voivat vaikuttaa viennin kehittymiseen. Suomen julkisen talouden epätasapaino ei kuitenkaan korjaannu ilman viennin ja investointien vahvempaa elpymistä. Vuonna 2017 yksityisen kulutuksen kasvua Suomessa hidastaa käytettävissä olevien tulojen vähentyminen. Tähän vaikuttavat mm. inflaation nopeutuminen ja kilpailukyky sopimuksen mukaiset pienet sopimuskorotukset. Työllisyyden ennakoidaan kuitenkin kehittyvän parempaan suuntaan.

Kauppan liiton mukaan vähittäiskaupan liikevaihdon määrä kasvoi vuonna 2016 lähes kahdella prosentilla. Vuotta 2017 koskevan ennusteen mukaan liikevaihdon kasvuvauhdin arvioidaan hivenen hiipuvan, mutta pysyvästi noin puolessatoista prosentissa.

Eepeen hallitus on hyväksynyt vuodelle 2017 toimintasuunnitelman, jolla tavoitellaan haastavassa toimintaympäristössä hienoista myynnin kasvua. Kasvun ennustetaan tulevan pääasiassa marketkaupan toimialalta. Järjestelmällisesti jatkettavat hinnanalennukset tulevat jatkosakin luomaan haasteita tuloksen parantamiselle. Eepe tulee jatkamaan oman toiminnan kehittämistä toiminnan tehostamiseksi ja kustannustehokkuuden parantamiseksi.

8. HALLITUKSEN EHDOTUS YLIJÄÄMÄN KÄYTTÄMISESTÄ

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan jakokelpoinen ylijäämä on yhteensä 97 133 108,68 euroa.

Osuuskunnan taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Osuuskunnan maksuvalmius on hyvä, eikä alla ehdotettu tilikauden ylijäämän jako vaaranna hallituksen näkemyksen mukaan osuuskunnan maksukykyä.

Hallitus ehdottaa, että osuuskunnan tilikauden 2016 ylijäämästä 8 638 744,74 euroa

- siirretään vararahastoon kymmenen prosenttia eli siirto on 863 874,47 euroa,
- täyteen maksetuille osuusmaksuille maksetaan vuodelta 2016 korkoa 20 euroa osuudelta eli yhteensä 1 628 240 euroa ja että
- loput tilikauden ylijäämästä siirretään edellisten tilikausien ylijäämään.

TASEKIRJA

Eepe-konserni

TULOSLASKELMA	1.1.2016–31.12.2016		1.1.2015–31.12.2015	
Liikevaihto		438 703 693,45		437 229 168,82
Liiketoiminnan muut tuotot		89 914,65		38 183,95
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	342 447 211,37		343 104 768,93	
Ulkopuoliset palvelut	2 329 093,15	344 776 304,52	2 004 424,76	345 109 193,69
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	32 672 727,72		31 236 103,43	
Henkilösivukulut	8 011 945,87	40 684 673,59	7 701 362,09	38 937 465,52
Poistot ja arvonalentumiset		9 829 496,70		10 541 263,61
Liiketoiminnan muut kulut				
Toimitilavuokrat	2 356 218,27		2 390 639,97	
Muut kulut	30 582 414,53	32 938 632,80	30 687 907,30	33 078 547,27
Liikelylijäämä		10 564 500,49		9 600 882,68
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)		-57 841,97		-130 809,83
Ylijäämä ennen veroja		10 506 658,52		9 470 072,85
Tuloverot (+/-)		-2 048 743,71		-1 868 114,54
Tilikauden ylijäämä		8 457 914,81		7 601 958,31

TASE VASTAAVAA	31.12.2016		31.12.2015	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet	2 749 703,78		3 092 957,16	
Aineelliset hyödykkeet	122 337 482,64		126 810 349,15	
Osakkuusyrittösohjeet	487,74		487,74	
Muut sijoitukset	20 649 241,19	145 736 915,35	18 991 852,41	148 895 646,46
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	35 151 528,08		35 970 965,19	
Pitkäaikaiset saamiset	252 929,48		180 241,94	
Laskennalliset verosaamiset	120 000,00		120 000,00	
Lyhytaikaiset saamiset	13 458 322,76		12 778 119,23	
Rahat ja pankkisaamiset	4 206 968,22	53 189 748,54	4 805 824,93	53 855 151,29
VASTAAVAA YHTEENSÄ	198 926 663,89		202 750 797,75	

VASTATTAVAA	31.12.2016		31.12.2015	
OMA PÄÄOMA				
Osuuspääoma	7 426 431,96		7 426 431,96	
Vararahasto	10 505 834,00		9 782 429,00	
Muut rahastot	1 825 144,88		1 387 199,34	
Edellisten tilikausien ylijäämä	99 445 138,09		94 102 924,78	
Tilikauden ylijäämä	8 457 914,81	127 660 463,74	7 601 958,31	120 300 943,39
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma	17 996 084,83		27 903 912,07	
Laskennallinen verovelka	2 726 624,43		2 772 669,89	
Lyhytaikainen vieras pääoma	50 543 490,89	71 266 200,15	51 773 272,40	82 449 854,36
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	198 926 663,89		202 750 797,75	

Eepe-konserni

RAHOITUSLASKELMA

t€ LIIKETOIMINTA	1.1.-31.12.2016		1.1.-31.12.2015	
Liikelylijäämä		10 565		9 601
Oikaisut liikelylijäämään	(1)	9 840		10 542
Käyttöpääoman muutos	(2)	390		-2 764
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		20 794		17 379
Maksetut korot ja muut rahoituskulut		-723		-1 112
Saadut korot ja muut rahoitustuotot		381		830
Maksetut tuloverot		-2 232		-2 290
Rahavirta ennen satunnaisia eriä		18 220		14 807
Liiketoiminnan rahavirta		18 220		14 807
INVESTOINNIT				
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin		-5 092		-5 948
Investoinnit osakkeisiin		-1 659		-342
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		71		37
Saadut osingot investoinneista		279		20
Investointien rahavirta		-6 402		-6 234
RAHOITUS				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		-9 924		-9 848
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+) / vähennys (-)		-1 395		1 185
Osuusmaksujen lisäys (+) / vähennys (-)		438		387
Maksetut osuuspääoman korot		-1 536		-1 458
Rahoituksen rahavirta		-12 418		-9 734
Rahavarojen muutos, lisäys (+) / vähennys (-)		-599		-1 161
Rahavarat tilikauden alussa		4 806		5 967
Rahavarat tilikauden lopussa		4 207		4 806
Oikaisut liikelylijäämään	(1)			
Pysyvien vastaavien myyntivoitot (-) ja tappiot (+)		10		1
Poistot ja arvonalentumiset		9 829		10 541
		9 840		10 542
Käyttöpääoman muutos	(2)			
Lyhytaikaisten liikesaamisten muutos		-742		-490
Vaihto-omaisuuden muutos		819		-2 122
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos		313		-152
		390		-2 764

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa

TULOSLASKELMA	1.1.–31.12.2016		1.1.–31.12.2015	
Liikevaihto	426 898 405,66		436 116 534,32	
Liiketoiminnan muut tuotot	76 919,49		28 527,18	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	332 626 890,07		343 104 768,93	
Ulkopuoliset palvelut	2 326 533,22	334 953 423,29	2 004 424,76	345 109 193,69
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	32 037 771,83		31 087 813,09	
Henkilösivukulut	7 870 690,84	39 908 462,67	7 644 789,81	38 732 602,90
Poistot ja arvonalentumiset	2 611 957,24		2 533 589,49	
Liiketoiminnan muut kulut				
Toimitilavuokrat	19 620 384,35		20 074 591,70	
Muut kulut	21 834 199,87	41 454 584,22	22 257 744,48	42 332 336,18
Liikelylijäämä	8 046 897,73		7 437 339,24	
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	296 269,69		493 682,83	
Ylijäämä ennen veroja	8 343 167,42		7 931 022,07	
Tilinpäätössiirrot (+/-)	2 388 606,28		1 077 799,98	
Tuloverot (+/-)	-2 093 028,96		-1 774 772,95	
Tilikauden ylijäämä	8 638 744,74		7 234 049,10	

TASE

VASTAAVAA	31.12.2016		31.12.2015	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet	65 842,13		1 792 486,92	
Aineelliset hyödykkeet	7 188 098,25		7 445 275,93	
Osuudet saman konsernin yrityksissä	98 585 326,61		83 524 861,53	
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	17 537 572,42		16 732 700,29	
Muut sijoitukset	20 612 087,11	143 988 926,52	18 954 698,33	128 450 023,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	18 082 232,66		35 970 965,19	
Pitkäaikaiset saamiset	252 929,48		180 241,94	
Lyhytaikaiset saamiset	10 220 431,01		16 760 321,11	
Rahat ja pankkisaamiset	2 943 735,37	31 499 328,52	4 777 273,64	57 688 801,88
VASTAAVAA YHTEENSÄ	175 488 255,04		186 138 824,88	

VASTATTAVAA	31.12.2016		31.12.2015	
OMA PÄÄOMA				
Osuuspääoma	7 426 431,96		7 426 431,96	
Vararahasto	10 505 834,00		9 782 429,00	
Muut rahastot	1 825 144,88		1 387 199,34	
Edellisten tilikausien ylijäämä	86 669 219,06		81 694 914,96	
Tilikauden ylijäämä	8 638 744,74	115 065 374,64	7 234 049,10	107 525 024,36
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	229 211,43		263 657,13	
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma	17 962 718,95		27 887 860,19	
Lyhytaikainen vieras pääoma	42 230 950,02	60 193 668,97	50 462 283,20	78 350 143,39
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	175 488 255,04		186 138 824,88	

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa

RAHOITUSLASKELMA

t€	Viite	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2015
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA			
Liikevoitto		8 047	7 437
Oikaisut liikevoittoon	(1)	2 573	2 533
Käyttöpääoman muutos	(2)	-4 574	2 301
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		6 046	12 271
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+)		8 005	5 089
Maksetut korot ja muut rahoituskulut		-715	-1 112
Saadut korot ja muut rahoitustuotot		395	1 024
Maksetut tuloverot		-1 822	-2 290
Liiketoiminnan rahavirta		11 909	14 982
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA			
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin		-2 773	-10 275
Investoinnit osakkeisiin		-1 662	-342
Myönnettyt lainat		-805	
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		29	17
Luovutustulot osakkeista		26	
Lainasaamisten takaisinmaksut			1 486
Saadut korot investoinneista		364	551
Saadut osingot investoinneista		279	20
Investointien rahavirta		-4 542	-8 545
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA			
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut		-9 925	-9 848
Lyhytaikaisten lainojen nostot		1 908	1 185
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut		-1 394	
Osuusmaksujen lisäys (+) / vähennys (-)		438	387
Maksetut osuuspääoman korot		-1 536	-1 458
Saadut/annetut konserniavustukset		1 309	2 125
Rahoituksen rahavirta		-9 201	-7 609
Rahavarojen muutos, lisäys (+) / vähennys (-)		-1 834	-1 172
Rahavarat tilikauden alussa		4 777	5 949
Rahavarat tilikauden lopussa		2 944	4 777
Oikaisut liikevoittoon	(1)		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot (-) ja tappiot (+)		-39	
Poistot ja arvonalentumiset		2 612	2 534
		2 573	2 533
Käyttöpääoman muutos	(2)		
Lyhytaikaisten liikesaamisten muutos		-2 605	4 462
Vaihto-omaisuuden muutos		1 260	-2 122
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos		-3 229	-39
		-4 574	2 301

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

1. Konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Konserniyritykset

Eepee-konserniin on konsernitilinpäätöksessä yhdistelty emo-osuuskunta Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan lisäksi Eepeen sataprosenttisesti omistettut tytäryhtiöt Eepee-Kiinteistöt Oy ja Eepee Agri Oy. Konsernilaskennassa yhdisteltäviä osakkuusyhtiöitä Eepee-konsernissa ei ole.

Eepee Agri Oy on 20.6.2016 Eepeen perustama tytäryhtiö, joka on merkitty kaupparekisteriin 7.9.2016 ja jolle siirrettiin EVL 52 d §:n tarkoittaman liiketoimintasiirron tavalla Eepeen maatalous-, rauta-, puutarha- ja öljykaupan liiketoiminta.

2. Eliminoinnit

Konsernin sisäinen osakeomistus on tilinpäätöksessä eliminoitu hankintamenomenetelmän mukaan, jolloin tytäryhtiöosakkeiden hankintameno on eliminoitu tytäryhtiöiden hankintahetken omia pääomia vastaan. Eepee Agri Oy:n osalta eliminointieroa ei syntynyt.

Sulautuneiden tytäryhtiöiden keskinäisen osakeomistuksen eliminoinneissa syntyneet konserniaktiivat on Kiinteistö Oy Seinäjoen Hotellin osalta kohdistettu maa-alueeseen ja rakennukseen sekä Kiinteistö Oy Seinäjoen Prismakeskuksen osalta maa-alueeseen. Näitä kohdistuksia jatketaan sulautumisten jälkeen. Kiinteistö Oy Seinäjoen Hotellin rakennukseen kohdistettu osa poistetaan tasapoistoina 35 vuoden aikana.

Muiden tytäryhtiöiden eliminoinneissa syntyneet erot on käsitelty yhtenä eränä konsernilikearvoina. Ne on poistettu tai tuloutettu jo edellisinä tilivuosina.

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa on eliminoitu konsernin sisäiset tuotot ja kulut, käyttöomaisuuden sisäiset myyntivoitot sekä keskinäiset saamiset ja velat.

3. Käyttöomaisuus

Käyttöomaisuus on taseessa arvostettu välittömien muutuvien menojen mukaiseen hankintamenuun vähennettynä vuosittain kirjanpidossa tehdyillä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaisten poistojen ja kirjattujen poistojen erotus esitetään konsernin yritysten tuloslaskelmissa tilinpäätössiirtoina. Taseessa mainittujen poistojen kertynyt erotus esitetään konsernin yritysten taseissa yhtenä eränä tilinpäätössiirtojen kertymässä.

Suunnitelman mukaiset poistot perustuvat aineettoman ja aineellisen hyödykkeen alkuperäiseen hankintamenuun ja arvioituun taloudelliseen pitoaikaan. Pysyvien vastaavien tasearvoihin ei sisälly arvonorokuituksia.

Poistot on laskettu kohteen käyttöönottoa seuraavaan kuukauden alusta.

Suunnitelman mukaiset poistajat ovat:

Rakennukset	20–40 vuotta
Kevyet rakennukset ja rakennelmat	5–10 vuotta
Rakennusten koneet ja laitteet	10 vuotta
Hotelli- ja konttorikalusto	8 vuotta
Myymäla- ja varastokalusto	6 vuotta
Liikearvo	5 vuotta
Moottoriajoneuvot ja ATK-kalusto	5 vuotta

Muut aineelliset hyödykkeet ja aineettomat oikeudet sekä muut pitkävaikutteiset menot verolakien sallimissa puitteissa.

4. Leasingmaksut

Leasingrahoituksen maksut on käsitelty tuloslaskelmassa liiketoiminnan muihin kuluihin sisältyvinä kalusto- ja tarvikeluina.

5. Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on kirjattu FIFO-periaatteella välittömään hankintahintaan tai jälleenhankintahintaan tai tätä alhaisempaan todennäköiseen luovutushintaan. Käytettyjen tavaroiden (autot ja maatalouskaupan vaihtokoneet) arvonnäköarvokäsittelyssä on käytetty ns. yksinkertaista laskennallista marginaaliveromenettelyä.

6. Saamiset, rahoitusvarat ja velat

Saamiset, rahoitusvarat ja velat on arvostettu Kirjanpitolain 5. luvun 2 §:n mukaisesti.

7. Johdannaisopimukset

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa käyttää johdannaisia ainoastaan korkoriskin suojaamistarkoituksessa.

Koronvaihtosopimusten käypä arvo on määritelty diskonttaamalla tulevat kassavirrat nykyhetkeen käyttäen tilinpäätöspäivän markkinakorkoja. Koron- ja valuutanvaihtosopimusten käypä arvo on laskettu diskonttaamalla tulevat kassavirrat nykyhetkeen ja muuntamalla näin saadut valuuttamäärät euroiksi käyttäen EKP:n tilinpäätöspäivänä noteeraamia valuuttakursseja.

Vaihtuvakorkoisten velkojen rahavirtoja suojaavien johdannaisopimusten käyvän arvon muutokset on esitetty liitetiedoissa. Suojaamistarkoituksessa tehdyn koron- ja valuutanvaihtosopimuksen realisoitumaton kurssiero on kuitenkin kirjattu tulosvaikutteisesti oikaisemaan suojauksen kohteesta kirjattua kurssieroa. Realisoituneet kassavirrat on kirjattu tuloslaskelman rahoituskuluihin ajan kulumisen perusteella.

8. Laskennalliset verot

Eepee-konserniin liittyvät laskennalliset verot on kirjattu alla kerrottujen periaatteiden ja kirjanpitolausannon yleisohjeen 12.9.2006 mukaisesti. Konsernitaseeseen sisältyvät kaikki olennaiset laskennalliset verovelat, joiden toteutumista pidetään ilmeisenä sekä varovaisuuden periaatteen mukaisesti laskennalliset verosaamiset arvioiden todennäköisten saamisten suuruusina. Laskennalliset verovelat ja -saamiset on laskettu käyttäen vahvistettua 20 prosentin (edellinen tilikausi 20,0 prosentin) verokantaa.

Varovaisuuden periaatteen mukaisesti konsernitaseeseen sisältyy laskennallinen verovelka kokonaisuudessaan. Tilikaudella 2015 laskennallista verosaamista kirjattiin maa-alueista tehdyistä arvonalennuksista.

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan ja sen tytäryhtiöiden tuloslaskelmissa ja taseissa ei esitetä laskennallista verovelkaa tai -saamista. Erillistilinpäätöksissä esitetyt tilinpäätössiirtojen kertymät on konsernitaseessa jaettu laskennalliseksi verovelaksi ja omaksi pääomaksi sekä niiden muutos on esitetty konsernituloslaskelmassa. Verotettavaan tuloon palautettavat poistot (hyllypoistot) on otettu em. laskennallista verovelkaa laskettaessa huomioon vähentävänä tekijänä.

Kohdistetuista konserniaktiivoista ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska syntyneet konserniaktiivat on kokonaisuudessaan kohdistettu liiketoiminnan kannalta keskeisiin rakennuksiin ja maa-alueisiin, joita ei ole tarkoitus luovuttaa konsernin ulkopuolelle. Vastaavalla periaatteella kohdistetuista konsernipassiivoista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista.

Konsernitilinpäätöksessä eliminoidusta sisäisestä myyntivoitosta ei ole kirjattu laskennallista verosaamista, koska sen verovaikutusta ei pidetä todennäköisenä.

9. Eläkejärjestelyt

Konsernin eläkevastuut on vakuutettu ulkopuolisessa eläkevakuutusyhtiössä. Osuuskaupan johtoryhmälle sekä tulosryhmäjohtolle ja vastaavissa asiantuntijatehtävissä toimiville henkilöille on lisäksi otettu lisäeläkevakuutukset osuuskaupassa noudatettavien periaatteiden mukaisesti.

Hallintoehkölöiden palkkioista suoritetaan eläkevakuutusmaksua TyEL-vakuuttamisen normaaleja ikä- ja ansiorajoja noudattaen. Hallintoehkölöt on lisätty osuuskaupan TyEL-vakuutukseen omana ryhmänään.

Eepe-konserni

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

	KONSERNI 2016	KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
1. Liikevaihto toimialoittain				
Päivittäistavara	272 430 381,34	261 197 655,49	272 430 381,34	261 197 655,49
Maatalous-rauta ja vilja	77 285 081,39	82 130 224,18	66 466 941,13	82 130 224,18
Liikennemyymäläkauppa	60 262 738,43	65 138 993,56	60 262 738,43	65 138 993,56
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	19 958 224,75	19 069 210,33	19 958 224,75	19 069 210,33
Kiinteistöt ja hallinto	1 375 309,40	1 420 206,45	388 161,87	307 571,95
Autokauppa	7 391 958,14	8 272 878,81	7 391 958,14	8 272 878,81
Yhteensä	438 703 693,45	437 229 168,82	426 898 405,66	436 116 534,32
2. Liiketoiminnan muut tuotot				
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	40 420,63	2 260,81	40 420,63	2 260,81
Vuokratuotot	23 536,73	31 371,83	18 278,48	23 886,05
Liiketoiminnan muut tuotot	25 957,29	4 551,31	18 220,38	2 380,32
Yhteensä	89 914,65	38 183,95	76 919,49	28 527,18
3. Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	341 852 304,17	345 010 997,84	331 439 654,98	345 010 997,84
Varastojen muutos (+/-)	594 907,20	-1 906 228,91	1 187 235,09	-1 906 228,91
Yhteensä	342 447 211,37	343 104 768,93	332 626 890,07	343 104 768,93
4. Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	32 672 727,72	31 236 103,43	32 037 771,83	31 087 813,09
Eläkekulut	6 628 699,10	6 545 670,64	6 495 474,13	6 490 013,93
Muut henkilösivukulut	1 383 246,77	1 155 691,45	1 375 216,71	1 154 775,88
Yhteensä	40 684 673,59	38 937 465,52	39 908 462,67	38 732 602,90
Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot esitetty jäljempänä kohdassa 22.				
5. Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	9 829 496,70	9 941 263,61	2 611 957,24	2 533 589,49
Yhteensä	9 829 496,70	10 541 263,61	2 611 957,24	2 533 589,49
Poistojen ja poistoeron muutosten tase-eräkohtainen erittely sisältyy taseen liitetietojen pysyvien vastaavien ja tilinpäätössiirtojen kertymän erittelykohtiin.				
6. Liiketoiminnan muut kulut				
Vapaaehtoiset henkilösivukulut	1 230 200,99	1 199 156,50	1 211 005,73	1 191 644,83
Kiinteistökulut	10 544 040,77	10 757 845,38	2 197 559,99	2 211 318,18
Atk- ja tietohall., kone-, kalusto- ja tarvikkeet	8 034 619,49	7 936 548,95	7 849 204,68	8 129 144,64
Markkinointikulut	6 759 460,99	6 895 844,92	6 706 633,26	6 894 462,22
Hallintokulut	2 621 526,44	2 529 593,16	2 556 110,28	2 476 649,08
Käyttöomaisuuden myyntitappiot	50 589,32	3 091,58	1 481,88	
Muut kulut	1 341 976,53	1 365 826,81	1 312 204,05	1 354 525,53
Yhteensä	30 582 414,53	30 687 907,30	21 834 199,87	22 257 744,48
Toimitilavuokrat on esitetty omana eränään tuloslaskelmassa.				
7. Tilintarkastajan palkkiot				
Tilintarkastuspalkkiot	41 194,10	39 760,08	38 626,10	37 347,08
Tilintarkastajan palkkiot yhteensä	41 194,10	39 760,08	38 626,10	37 347,08

	KONSERNI 2016	KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
8. Rahoitustuotot ja -kulut				
Osinkotuotot ja osuuspääoman korot				
Osinkotuotot omistusyhteisyrityksiltä	253 982,61		253 982,61	
Osinkotuotot muilta	25 301,05	19 853,80	25 301,05	19 853,80
Osinkotuotot ja osuuspääoman korot yhteensä	279 283,66	19 853,80	279 283,66	19 853,80
Korkotuotot pysyvien vastaavien sijoituksista				
Saman konsernin yritysiltä			364 249,10	546 932,56
Muut korko- ja rahoitustuotot				
Saman konsernin yritysiltä			16 827,15	80 686,08
Omistusyhteisyrityksiltä		3 600,00		3 600,00
Muilta	381 358,41	691 978,03	345 529,54	688 845,51
Korko- ja muut rahoitustuotot yhteensä	381 358,41	695 578,03	362 356,69	773 131,59
Korko- ja muut rahoituskulut				
Saman konsernin yritysille			72,73	
Omistusyhteisyrityksille	68 518,00	77 726,44	68 518,00	77 726,44
Muille	649 966,04	768 515,22	641 029,03	768 508,68
Korko- ja muut rahoituskulut yhteensä	718 484,04	846 241,66	709 619,76	846 235,12
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-57 841,97	-130 809,83	296 269,69	493 682,83
9. Tilinpäätössiirrot				
Poistoerojen lisäys (-)/vähennys (+)			367 606,28	-231 200,02
Saadut konserniavustukset			2 791 000,00	1 309 000,00
Annetut konserniavustukset			-770 000,00	
Yhteensä			2 388 606,28	1 077 799,98
10. Tuloverot				
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta tilikaudelta(+/-)	2 094 952,92	1 937 758,58	2 093 028,89	1 793 319,36
Tuloverot edellisiltä tilikausilta (+/-)	-163,75	-18 546,41	0,07	-18 546,41
Verotettavan tulon mukaiset verot	2 094 789,17	1 919 212,17	2 093 028,96	1 774 772,95
Laskennallisen verovelan muutos	-46 045,46	-51 097,63		
Tuloverot yhteensä	2 048 743,71	1 868 114,54	2 093 028,96	1 774 772,95
TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
11. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet				
Hankintameno 1.1.	383 852,69	311 823,88	159 041,71	134 920,29
Lisäykset 1.1. - 31.12.	71 548,40	72 028,81	71 548,40	24 121,42
Vähennykset	-26 889,52		-24 492,36	
Hankintameno 31.12.	428 511,57	383 852,69	206 097,75	159 041,71
Kertyneet poistot 1.1.	346 899,00	238 129,59	122 088,02	87 629,60
Tilikauden poisto	25 386,34	146 077,81	24 266,70	34 458,42
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-8 496,26	-37 308,40	-6 099,10	
Kertyneet poistot 31.12.	363 789,08	346 899,00	140 255,62	122 088,02
Kirjanpitoarvo 31.12.	64 722,49	36 953,69	65 842,13	36 953,69

	KONSERNI 2016	KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
Liikearvo				
Hankintameno 1.1.	969 726,92	969 726,92	969 726,92	969 726,92
Hankintameno 31.12.	969 726,92	969 726,92	969 726,92	969 726,92
Kertyneet poistot 1.1.	969 726,92	969 726,92	969 726,92	969 726,92
Tilikauden poisto	0,00	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.	969 726,92	969 726,92	969 726,92	969 726,92
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut pitkävaikutteiset menot				
Hankintameno 1.1.	3 407 660,49	3 012 932,71	2 005 123,83	194 688,11
Lisäykset 1.1. - 31.12.	285 891,61	394 727,78	248 174,80	392 257,78
Vähennykset	-199 473,94		-2 239 287,87	
Siirrot erien välillä	174 790,35		174 790,35	1 418 177,94
Hankintameno 31.12.	3 668 868,51	3 407 660,49	188 801,11	2 005 123,83
Kertyneet poistot 1.1.	492 679,51	1 462 768,85	390 613,09	182 309,69
Tilikauden poisto	709 074,91	496 246,42	312 108,52	208 303,40
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-217 867,20	-1 466 335,76	-513 920,50	0,00
Kertyneet poistot 31.12.	983 887,22	492 679,51	188 801,11	390 613,09
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 684 981,29	2 914 980,98	0,00	1 614 510,74
Aineettomien hyödykkeiden ennakkomaksut				
Hankintameno 1.1.	141 022,49	1 274 577,79	141 022,49	1 274 577,79
Lisäykset	33 767,86	517 069,99	33 767,86	517 069,99
Siirrot erien välillä	-174 790,35	-1 650 625,29	-174 790,35	-1 650 625,29
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00	141 022,49	0,00	141 022,49
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	2 749 703,78	3 092 957,16	65 842,13	1 792 486,92
Konserniliikearvo				
Hankintameno 1.1.	132 760,00	132 760,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	132 760,00	132 760,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 1.1.	132 760,00	132 760,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.	132 760,00	132 760,00	0,00	0,00
Konserniliikearvo yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet				
Hankintameno 1.1.	18 213 666,12	17 724 802,00	0,00	0,00
Lisäykset 1.1.-31.12.	59 698,25	490 189,50	0,00	0,00
Vähennykset 1.1.-31.12.	0,00	-20 379,58	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	4 664,40	19 054,20	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	18 278 028,77	18 213 666,12	0,00	0,00
Arvonlennukset		-600 000,00		
Kertyneet arvonalennukset 31.12.	-600 000,00	-600 000,00		
Kirjanpitoarvo 31.12.	17 678 028,77	17 613 666,12	0,00	0,00

	KONSERNI 2016	KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
Rakennukset ja rakennelmat				
Hankintameno 1.1.	163 148 854,71	161 465 784,23	0,00	0,00
Lisäykset 1.1.-31.12.	34 064,86	46 400,32	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	-104 553,62	2 217 210,89	0,00	0,00
Vähennykset 1.1.-31.12.	1 298 135,01	-580 540,73	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	164 376 500,96	163 148 854,71	0,00	0,00
Kertyneet poistot 1.1.	63 498 067,36	57 635 904,19	0,00	0,00
Tilikauden poistot	6 365 359,13	6 442 703,90	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-42 374,22	-580 540,73	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.	69 821 052,27	63 498 067,36	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	94 555 448,69	99 650 787,35	0,00	0,00
Koneet ja kalusto				
Hankintameno 1.1.	34 740 029,53	32 754 549,19	10 019 700,73	503 638,24
Lisäykset 1.1.-31.12.	1 167 120,75	842 239,15	1 133 030,75	8 423 196,69
Siirrot erien välillä	998 494,55	1 188 241,19	966 416,11	1 137 865,80
Vähennykset	-157 068,56	-45 000,00	-787 483,00	-45 000,00
Hankintameno 31.12.	36 748 576,27	34 740 029,53	11 331 664,59	10 019 700,73
Kertyneet poistot 1.1.	27 226 859,32	24 698 654,22	2 609 072,40	346 744,73
Tilikauden poistot	2 336 389,49	2 556 705,10	2 275 582,02	2 290 827,67
Vähennysten kertyneet poistot	-143 607,37	-28 500,00	-385 982,37	-28 500,00
Kertyneet poistot 31.12.	29 419 641,44	27 226 859,32	4 498 672,05	2 609 072,40
Kirjanpitoarvo 31.12.	7 328 934,83	7 513 170,21	6 832 992,54	7 410 628,33
Muut aineelliset hyödykkeet				
Hankintameno 1.1.	5 186 169,24	4 960 312,01	21 409,35	21 409,35
Lisäykset 1.1.-31.12.	22 271,30	35 762,00		
Siirrot erien välillä	-38 103,80	395 112,19		
Vähennykset 1.1.-31.12.	21 042,00	-205 016,96		
Hankintameno 31.12.	5 191 378,74	5 186 169,24	21 409,35	21 409,35
Kertyneet poistot 1.1.	3 182 883,35	2 979 600,52		
Tilikauden poistot	393 286,83	408 299,79		
Vähennysten kertyneet poistot	-35 175,76	-205 016,96		
Kertyneet poistot 31.12.	3 540 994,42	3 182 883,35	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 650 384,32	2 003 285,89	21 409,35	21 409,35
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat				
Hankintameno 1.1.	29 439,58	77 220,91	13 238,25	
Lisäykset 1.1.-31.12.	3 417 582,41	3 588 447,61	1 286 874,22	918 656,70
Siirrot erien välillä	0,00	-3 635 328,94	-966 416,11	-905 418,45
Vähennykset	-2 322 335,96	-900,00		
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 124 686,03	29 439,58	333 696,36	13 238,25
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	122 337 482,64	126 810 349,15	7 188 098,25	7 445 275,93

	KONSERNI 2016	KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
12. Sijoitukset				
Osakkeet saman konsernin yrityksissä				
Hankintameno 1.1.			83 524 861,53	83 524 861,53
Lisäykset 1.1.–31.12.			15 060 465,08	
Kirjanpitoarvo 31.12.			98 585 326,61	83 524 861,53
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä				
Määrä 1.1.			16 732 700,29	18 251 220,54
Lisäykset 1.1.–31.12.			19 818 822,42	
Vähennykset 1.1.–31.12.			-19 013 950,29	-1 518 520,25
Kirjanpitoarvo 31.12.			17 537 572,42	16 732 700,29
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä				
Osakkeet osakkuusyrityksissä				
Hankintameno 1.1.	487,74	487,74	487,74	487,74
Kirjanpitoarvo 31.12.	487,74	487,74	487,74	487,74
Osakkeet osakkuusyrityksissä yhteensä	487,74	487,74	487,74	487,74
Muut omistusyhteisyritykset				
Hankintameno 1.1.	18 165 371,56	17 070 254,93	18 165 371,56	17 070 254,93
Lisäykset 1.1.–31.12.	1 649 496,00	1 095 116,63	1 649 496,00	1 095 116,63
Kirjanpitoarvo 31.12.	19 814 867,56	18 165 371,56	19 814 867,56	18 165 371,56
Osakkeet ja osuudet omistusyhteis- yrityksissä yhteensä	19 815 355,30	18 165 859,30	19 815 355,30	18 165 859,30
Pääomalainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä				
Määrä 1.1.		720 000,00		720 000,00
Vähennykset		-720 000,00		-720 000,00
Määrä 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut osakkeet ja osuudet				
Hankintameno 1.1.	1 392 052,41	1 392 052,41	1 392 052,41	1 392 052,41
Lisäykset	10 000,00		10 000,00	
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-2 107,22		-2 107,22	
Hankintameno 31.12.	1 399 945,19	1 392 052,41	1 399 945,19	1 392 052,41
Kertyneet arvonalennukset 1.1.	603 213,38	0,00	603 213,38	
Arvonalennukset		603 213,38		603 213,38
Kirjanpitoarvo 31.12.	603 213,38	603 213,38	603 213,38	603 213,38
Kirjanpitoarvo 31.12.	796 731,81	788 839,03	796 731,81	788 839,03
Liittymismaksusaamiset				
Liittymismaksusaamiset 1.1.	37 641,82	37 641,82	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	37 641,82	37 641,82	0,00	0,00
Sijoitukset yhteensä	20 649 728,93	18 992 340,15	136 734 986,14	119 212 260,15

	KONSERNI 2016		KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
Omistukset muissa yrityksissä	Osakkeiden kirjanpitoarvo omistus osuus % määrä kpl		€	Viimeksi laaditun tilinpäätöksen tulos €	EMO 2015 oma pääoma €
Konserniyritykset				31.12.2016	31.12.2016
Eepée-Kiinteistöt Oy	100	200	83 524 861,53	23 806,03	84 871 910,14
Eepée Agri Oy	100	200	15 060 465,08	2 173,16	15 062 638,24
Osakkuusyritykset					
Kiint. Oy Lapuan Metsäturjala, Lapua	29	29	487,74	-341,03	23 080,72
13. Vaihto-omaisuus					
Tavarat			35 140 036,46	35 734 943,66	18 082 232,66
Ennakkomaksut			11 491,62	236 021,53	236 021,53
Yhteensä	35 151 528,08	35 970 965,19	35 151 528,08	18 082 232,66	35 970 965,19
14. Pitkäaikaiset myyntisaamiset			252 929,48	180 241,94	252 929,48
15. Laskennalliset verosaamiset					
Yhdistelytoimenpiteistä			120 000,00	120 000,00	
16. Lyhytaikaiset saamiset					
Saamiset saman konsernin yrityksiltä					
Myyntisaamiset				304 952,61	22 250,32
Siirtosaamiset				57 013,02	87 753,72
Muut saamiset				2 858 612,85	3 964 049,44
Saamiset saman konsernin yrityksiltä yhteensä				3 220 578,48	4 074 053,48
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä					
Myyntisaamiset			1 005 613,32	1 050 210,22	999 771,09
Siirtosaamiset			98 613,14	167 424,11	98 613,14
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä	1 104 226,46	1 217 634,33	1 104 226,46	1 098 384,23	1 217 634,33
Saamiset muilta					
Myyntisaamiset			9 366 851,46	8 296 254,54	4 370 848,05
Muut saamiset			664 165,12	759 487,75	220 221,93
Siirtosaamiset			2 323 079,72	2 504 742,61	1 310 398,32
Saamiset muilta yhteensä	12 354 096,30	11 560 484,90	12 354 096,30	5 901 468,30	11 468 633,30
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	13 458 322,76	12 778 119,23	13 458 322,76	10 220 431,01	16 760 321,11
Siirtosaamiin sisältyvät olennaiset erät					
Markkinointi- ja vuosihyvitykset			1 687 320,11	1 654 167,25	806 557,06
Muut			734 372,75	1 017 999,47	659 467,42
Siirtosaamiset yhteensä	2 421 692,86	2 672 166,72	2 421 692,86	1 466 024,48	2 709 796,97

	KONSERNI 2016	KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
17a Oma pääoma				
Osuuspääoma 1.1.	7 426 431,96	7 426 431,96	7 426 431,96	7 426 431,96
Osuuspääoma 31.12.	7 426 431,96	7 426 431,96	7 426 431,96	7 426 431,96
Suorittamatta oleva osuuspääoma yhteensä	127 823,16	136 498,51	127 823,16	136 498,51
Vararahasto 1.1.	9 782 429,00	9 096 805,00	9 782 429,00	9 096 805,00
Siirto ed. tilikauden ylijäämästä	723 405,00	685 624,00	723 405,00	685 624,00
Vararahasto 31.12.	10 505 834,00	9 782 429,00	10 505 834,00	9 782 429,00
Sidottu oma pääoma yhteensä	17 932 265,96	17 208 860,96	17 932 265,96	17 208 860,96
Osuusmaksurahasto	1 387 199,34		1 387 199,34	
Lisäys	565 357,84	496 912,44	565 357,84	496 912,44
vähennys	-127 412,30	-109 713,10	-127 412,30	-109 713,10
Siirto ed. tilikauden ylijäämästä		1 000 000,00		1 000 000,00
Osuusmaksurahasto 31.12.	1 825 144,88	1 387 199,34	1 825 144,88	1 387 199,34
Osuusmaksurahasto koostuu osuuskauppaan 1.1.2015 tai sen jälkeen liittyneiden uusien jäsenten maksamien osuusmaksujen sekä takaisinmaksettujen osuusmaksujen erotuksesta sekä rahastosiirroista osuusmaksurahastoon. Osuusmaksurahasto on sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto.				
Edellisten tilikausien ylijäämä/tappio 1.1.	101 704 883,09	97 246 768,78	88 928 964,06	84 838 758,96
Siirto vararahastoon	-723 405,00	-685 624,00	-723 405,00	-685 624,00
Siirto osuusmaksurahastoon		-1 000 000,00		-1 000 000,00
Osuuspääoman korko	-1 536 340,00	-1 458 220,00	-1 536 340,00	-1 458 220,00
Edellisten tilikausien ylijäämä/tappio 31.12.	99 445 138,09	94 102 924,78	86 669 219,06	81 694 914,96
Tilikauden ylijäämä/tappio	8 457 914,81	7 601 958,31	8 638 744,74	7 234 049,10
	107 903 052,90	101 704 883,09	95 307 963,80	88 928 964,06
Vapaa oma pääoma yhteensä	109 728 197,78	103 092 082,43	97 133 108,68	90 316 163,40
Oma pääoma yhteensä	127 660 463,74	120 300 943,39	115 065 374,64	107 525 024,36
17b Tilinpäätössiirtojen kertymästä omaan pääomaan merkitty osa				
	10 947 963,45	11 145 973,10		
18. Laskelma jakokelpoisesta ylijäämästä 31.12.				
Edellisten tilikausien ylijäämä/tappio			86 669 219,06	81 694 914,96
Tilikauden ylijäämä/tappio			8 638 744,74	7 234 049,10
Osuusmaksurahasto			1 825 144,88	1 387 199,34
Yhteensä			97 133 108,68	90 316 163,40
19. Tilinpäätössiirtojen kertymä				
Poistoero				
Aineettomat oikeudet			10 691,13	9 949,92
Muut pitkävaikuttiset menot				105 814,35
Koneet ja kalustot			218 520,30	147 892,86
Yhteensä			229 211,43	263 657,13
20. Laskennallinen verovelka				
Tilinpäätössiirtoihin perustuva	2 726 624,43	2 772 669,89		

	KONSERNI 2016	KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
21. Pitkäaikainen vieras pääoma				
Lainat rahoituslaitoksilta	17 962 718,95	27 887 860,19	17 962 718,95	27 887 860,19
Ostovelat	15 624,00	496,00		
Muut	17 741,88	15 555,88		
Yhteensä	17 996 084,83	27 903 912,07	17 962 718,95	27 887 860,19
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	17 996 084,83	27 903 912,07	17 962 718,95	27 887 860,19
Velat, jotka erääntyvät viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua				
Lainat rahoituslaitoksilta	1 875 000,00	3 125 000,00	1 875 000,00	3 125 000,00
Yhteensä	1 875 000,00	3 125 000,00	1 875 000,00	3 125 000,00
22. Lyhytaikainen vieras pääoma				
Lainat rahoituslaitoksilta	9 887 560,45	11 281 616,50	9 887 560,45	11 281 616,50
Saadut ennakot	2 380 662,43	2 266 904,55	16 298,20	2 266 904,55
Ostovelat	8 336 608,95	6 760 188,71	1 872 983,78	6 062 810,59
Velat saman konsernin yrityksille				
Ostovelat			16 262,07	
Muut velat			2 678 034,57	
Siirtovelat			387 750,35	
Velat saman konsernin yrityksille yhteensä			3 082 046,99	
Velat omistusyhteisyrityksille				
Ostovelat	16 333 122,63	17 883 089,12	15 441 791,83	17 710 360,78
Velat omistusyhteisyrityksille yhteensä	16 333 122,63	17 883 089,12	15 441 791,83	17 710 360,78
Muut lyhytaikaiset velat	3 898 530,14	4 044 526,04	3 182 378,76	3 802 122,25
Siirtovelat	9 707 006,29	9 536 947,48	8 747 890,01	9 338 468,53
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	50 543 490,89	51 773 272,40	42 230 950,02	50 462 283,20
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
Henkilöstökulut	8 039 288,10	7 671 295,21	7 324 500,13	7 619 748,18
Bonukset	1 288 403,55	1 260 214,99	1 273 467,24	1 260 214,99
Rahoituserät	89 294,92	94 204,05	89 294,92	94 204,05
Muut kulut	290 019,72	511 233,23	448 378,07	364 301,31
Siirtovelat yhteensä	9 707 006,29	9 536 947,48	9 135 640,36	9 338 468,53
TULOVEROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
Esitetty edellä kohdassa 11.				
LIITETIEDOT HENKILÖSTÖSTÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENIÄ				
23a Henkilöstön lukumäärä	1 251	1 333	1 166	1 330
23b Henkilömäärät toimialoittain				
Markktauppa	698	737	698	734
Liikennemyymäläkauppa	210	238	210	236
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	211	206	211	222
Maatalouskauppa	85	94		96
Autokauppa	20	18	20	18
Muut	27	19	27	24
	1 251	1 312	1 166	1 330

	KONSERNI 2016	KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
23c Hallintoelinten palkkiot				
Hallituksen palkkiot	80 760,00	64 770,00	80 760,00	64 770,00
Hallintoneuvoston palkkiot	69 270,00	60 850,00	69 270,00	60 850,00
	150 030,00	125 620,00	150 030,00	125 620,00
VAKUUKSET JA VASTUUSITOUKSET				
24. Vastuusitoukset				
Annetut pantit ja vastuusitoukset				
Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä				
Rahalainat	9 605 263,30	13 157 894,86	9 605 263,30	13 157 894,86
Kiinnitykset	22 345 490,00	22 345 490,00		
Yleisvakuudet, jotka annettu velkojen, rahoituslimiittien ym. vakuudeksi:				
Kiinnitykset	33 734 805,00	33 734 805,00		
Osakkeet	0,00	0,00		
Muut vastuut				
Rahoitusopimusvastuu	1 334 017,20	1 633 902,43	1 334 017,20	1 633 902,43
Osamaksukannan takaisinostovastuu	310 500,58	651 113,47	310 500,58	651 113,47
Maksamaton osa SOK:n osuuspääoman vuoden 2013 ja 2014 lisäyksistä, Osuuskaupan osuus 31.12.	142 000,00	253 500,00	142 000,00	253 500,00
Leasingvastuut:				
-Seuraavana vuonna maksettavat	584 143,13	1 365 860,59	584 143,13	1 365 860,59
-Yli vuoden kuluttua maksettavat	236 251,04	771 895,08	236 251,04	771 895,08
Yhteensä	820 394,17	2 137 755,67	820 394,17	2 137 755,67
Määräaikaisista toimitilavuokrasopimuksista aiheutuva vuokranmaksuvastuu				
Seuraavana vuonna maksettavat	1 891 330,00	1 946 374,00		
Yli vuoden kuluttua maksettavat	3 389 886,00	4 349 502,00		
Yhteensä	5 281 216,00	6 295 876,00		

Muiden puolesta annetut vakuudet

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupalla on lisäksi täytetäkausvastuu S-ryhmän logistiikkakeskukset Oy:n nostamiin lainoihin ensisijaisen vakuuden ollessa yhtiön reaaliomaisuus. Yhtiön osakkaat (pl. SOK) ovat antaneet yhtiön nykyisistä ja uusista lainoista täytetäkausina takaussitoumuksen maksimissaan 650 miljoonan euron summalle. Osakkaiden (pl. SOK) osuus täytetäkausivastuun kokonaissummasta määräytyy samassa suhteessa kuin osakkaat (pl. SOK) ovat omistaneet SOK:n osuuksia yhtiön perustamishetkellä. Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan täytetäkausivastuu em. summasta on enintään 31,2 miljoonaa euroa. Ensisijaisen vakuuden arvon oletetaan kattavan nostetun lainan määrän. Edellä mainittuun täytetäkausivastuuseen sisältyvän nostetun päävelan jäljellä oleva kokonaismäärä 31.12.2016 oli 444,5 miljoonaa euroa, josta Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan täytetäkausivastuu on 21,3 miljoonaa euroa.

	KONSERNI 2016	KONSERNI 2015	EMO 2016	EMO 2015
--	------------------	------------------	-------------	-------------

Osakassopimuksen mukainen sitoumus vastata S-Voima Oy:n sitoumuksista ja rahoittaa sen toimintaa

Osakkaat vastaavat ns. Mankala-periaatteen mukaisesti S-Voima Oy:n välittömistä sitoumuksista. Tämän periaatteen mukaisesti Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan vastuu S-Voima Oy:n kustannuksista määräytyy osakkaan käyttämän energian mukaan. Vastuu yhtiön välillisistä kustannuksista, sisältäen myös mm. lainojen lyhennykset ja korot sekä poistot, puolestaan jakautuu osakkaan omistamien osakesarjojen suhteessa. Yhtiön A-sarjan osakkeet liittyvät markkinasähkön hankintaan, B- ja B1-sarjojen osakkeet tuulivoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan ja C-sarjan osakkeet ydinvoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan, johon S-ryhmä on sittemmin päättänyt olla osallistumatta.

Rahoitusriskit ja johdannaisvastuut

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupalla on sen hallituksen hyväksymä rahoitusstrategia, joka määrittelee rahoituksen tärkeimmät tehtävät ja vastuut sekä keskeisimmät periaatteet rahoituksen hoidossa. Rahoitusstrategialla pyritään varmistamaan Eepeen liiketoiminnan strategiatavoitteiden toteutuminen ja rahoitukselliset edellytykset. Rahoitusstrategiassa määritellään keskeisimmät tavoitteet rahoituksen osa-alueille.

Eepeen vaihtuvakorkoisten nettovelkojen korkojen yhden prosenttiyksikön muutos ei saa aiheuttaa rahoituskuluihin muutosta, joka ylittää 0,5 prosenttia taseen loppusummasta vuodessa. Mikäli korkoriski on suurempi, on riski suojattava korkoriskin hallintainstrumenteilla.

Avoim johdannaispositio	Kohde-etuuden arvot 2016	Kohde-etuuden arvot 2015	Käyvät arvot 2016	Käyvät arvot 2015
Koronvaihtosopimukset	12 172 158,00	15 537 948,00	-147 668,96	-326 994,70
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	951 373,99	2 966 864,36	-47 448,94	-28 849,12
	13 123 531,99	18 504 812,36	-195 117,90	-355 843,82

Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa käyttää koronvaihtosopimuksia vaihtuvakorkoisten velkojensa kassavirtojen suojaamiseen. Osuuskaupalla oli 31.12.2016 vaihtuvakorkoisia velkoja 27,9 milj. euroa, joista 12,2 milj. euroa on muutettu johdannaisopimuksella kiinteäkorkoiseksi. Lisäksi osuuskaupalla on vasta-arvoltaan 1,0 milj. euron määräinen SEK-velka, joka on muutettu koron- ja valuutanvaihtosopimuksella vaihtuvakorkoiseksi eurovelaksi.

Koronvaihtosopimukset eräännyvät vuoden 2017 aikana. Koron- ja valuutanvaihtosopimus eräännyy vuonna 2017 samanaikaisesti SEK-määräisen velan kanssa.

Arvonlisäveron tarkistusvastuu:

Konserni ja Osuuskauppa ovat velvollisia tarkistamaan kiinteistöinvestoinneista tekemiään arvonlisäverovähennyksiä, jos kiinteistön verollinen käyttö muuttuu tarkistuskauten aikana. Vastuun enimmäismäärä konsernissa on 7 452 203,00 euroa, jossa laskua edellisestä vuodesta 1 565 381,38 euroa.

EEPEE-KONSERNIN KESKEISIÄ TUNNUSLUKUJA

	2016	2015	2014	2013	2012
Liikevaihto (miljoonaa euroa = M€)	438,7	437,2	458,6	462,4	463,0
Liikelyijäämä					
- M€	10,6	9,6	10,0	7,2	9,3
- prosenttia liikevaihdosta	2,4	2,2	2,2	1,6	2,0
Ylijäämä ennen satunnaiseriä ja veroja					
- M€	10,5	9,5	9,0	6,6	8,0
- prosenttia liikevaihdosta	2,4	2,2	2,0	1,4	1,7
Tilikauden ylijäämä					
- M€	8,5	7,6	7,1	5,6	6,1
- prosenttia liikevaihdosta	1,9	1,7	1,5	1,2	1,3
Oman pääoman tuotto-%	6,8	6,5	6,4	5,3	6,1
Sijoitetun pääoman tuotto-%	7,1	6,4	6,2	4,8	6,2
Quick ratio	0,37	0,36	0,38	0,37	0,45
Gearing	18,5	28,6	36,8	50,0	48,7
Omavaraisuusaste, prosenttia	65,0	60,0	56,1	52,0	49,6
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen					
- M€	6,8	6,3	8,0	17,3	10,7
- prosenttia liikevaihdosta	1,6	1,4	1,8	3,7	2,3
Henkilöstön lukumäärä 31.12.	1251	1333	1312	1336	1296

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

$$\text{Oman pääoman tuotto -\%} = \frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} - \text{tilikauden verot} \cdot 100}{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus (keskimäärin)}}$$

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto -\%} = \frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} + \text{korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat (keskimäärin)}}$$

$$\text{Quick Ratio} = \frac{\text{rahoitusomaisuus} - \text{epävarmat saamiset}}{\text{lyhytaikaiset velat} - \text{saadut ennakkomaksut}}$$

$$\text{Gearing} = \frac{\text{korolliset velat} - \text{likvidit varat}}{\text{oma pääoma}}$$

$$\text{Omavaraisuusaste, \%} = \frac{\text{oma pääoma} \cdot 100}{\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$$

$$\text{Bruttoinvestoinnit, käyttöomaisuus} = \text{käyttöomaisuusinvestoinneista suoritettu euromäärä}$$

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Seinäjoella 20. päivänä helmikuuta 2017
Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa
Hallitus

Kimmo Simberg Titta Luoma-Kohtala Unto Kangas

Pirjo Pystykoski-Sopanen Hannu Riihioja

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään
annettu tilintarkastuskertomus.

Seinäjoella 24. päivänä helmikuuta 2017

Esa Harttunen, KHT Mikko Sillanpää, KHT

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan sääntöjen 17 § 6) – kohdan mukaisesti on hallintoneuvosto tänään tarkastanut hallituksen toimintakertomuksen, osuuskaupan tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 2016 sekä hallituksen ehdotuksen vuosiylijäämän käyttämisestä. Hallintoneuvosto on tutustunut tilintarkastajien lausuntoon tilinpäätöksen tarkastuksesta.

Jättäessään hallituksen toimintakertomuksen, tilinpäätöksen ja tilintarkastajien lausunnon edustajiston kevätkokouksen käsiteltäväksi hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja että hallituksen tilikauden ylijäämää ja omaa pääomaa koskeva ehdotus hyväksytään.

Seinäjoella 23. päivänä maaliskuuta 2017

Elina Varamäki
Hallintoneuvoston puheenjohtaja

Tuomo Långnabba
Hallintoneuvoston sihteeri

TILINTARKASTUSKERTOMUS

ETELÄ-POHJANMAAN OSUUSKAUPAN EDUSTAJISTON KOKOUKSELLE

TILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUS

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan (y-tunnus 0567671-2) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emo-osuuskunnan taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin sekä emo-osuuskunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiimme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa. Olemme riippumattomia emo-osuuskunnasta ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emo-osuuskunnan ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emo-osuuskunta tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonamme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä sekä hankimme lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, vääräntämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet, mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emo-osuuskunnan tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.

- arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emo-osuuskunnan tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin, tai jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntonamme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emo-osuuskunta tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitiilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoidemme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

MUUT RAPORTOINTIVELVOITTEET

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntonamme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen ja konsernitiilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys taseen osoittaman ylijäämän käyttämisestä on osuuskuntalain ja osuuskunnan sääntöjen mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emo-osuuskunnan hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Seinäjoella 24. päivänä helmikuuta 2017

Esa Harttunen, KHT

Tilintarkastusotava Oy
Niemirannantie 6, 90240 OULU

Mikko Sillanpää, KHT

KPMG Oy Ab
Keskustori 1 A, 60100 SEINÄJOKI



